

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Załącznik nr...

do sprawozdania Zarządu Stowarzyszenia LGD Zielone Sąsiedztwo
UZ 15/162/2022, Podkowa Leśna 06.03.2023r

Raport okresowy z ewaluacji i monitoringu **wdrażania LSR obszaru LGD**

dotyczy okresu sprawozdawczego: **styczeń – grudzień 2022r**

Niniejszy raport sporządzony został na podstawie zapisów znajdujących się w:

- Statucie LGD,
- Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia LGD Zielone Sąsiedztwo,
- umowie o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność.

Zgodnie z wytycznymi UM WM biuro LGD systematycznie zbiera i analizuje informacje na temat funkcjonowania i stanu wdrażania LSR aby uzyskać informacje zwrotne na temat skuteczności i efektywności prowadzonych działań.

Stowarzyszenie na bieżąco wywiązuje się z postanowień umowy zawartej z Zarządem Województwa oraz na bieżąco dostosowuje dokumentację do wytycznych w/w instytucji.

Informacja o sposobie wykorzystania środków finansowych na wsparcie funkcjonowania LGD w ramach poddziałania 19.4 "Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji" objętego PROW na lata 2014 – 2020

Środki finansowe w kwocie 2 053 253,00 euro stanowią całość budżetu LGD

W większości wydatki z PROW finansowane są w ramach poddziałania 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020/23 wykorzystane zostały/zostaną na:

- realizację LSR; 1 653 000,00 euro
- bieżące funkcjonowanie LGD (w tym wszelkie koszty zapewniające sprawną i efektywną pracę LGD, sprawne funkcjonowanie biura LGD oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji LSR, koszty operacyjne, koszty personelu, koszty szkoleń, koszty związane z public relations, koszty finansowe, a także koszty związane z monitorowaniem i ewaluacją tej strategii); 323 735,00 euro
- aktywizację mieszkańców i innych podmiotów z obszaru objętego LSR związana z realizacją LSR; 48 000,00 euro
- działania związane z realizacją projektów Współpracy ; 28 500,00 euro

Stowarzyszenie LGD „Zielone Sąsiedztwo”.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Lp. Zakres wsparcia	Rok 2022 (od 1 stycznia do 31 grudnia 2022r.)
KOSZTY BIEŻĄCE	
1. Wynagrodzenie pracowników oraz pochodne	252 175,24
2. Prowadzenie i utrzymanie biura	25 738,12
3. Szkolenia dla pracowników i organu decyzyjnego	0,00
4. Pozostałe koszty	3 072,21
AKTYWIZACJA	
1. Działania promocyjne i realizacja Planu komunikacji	11 579,40
RAZEM	292 564,97

Wg stanu na dzień 31.12.2022

Stan członków – 34 podmioty /osoby fizyczne, instytucje, stowarzyszenia, przedsiębiorcy/.

W 2022r obowiązywała nadal wysokość składki członkowskiej 30 zł. Trzy Gminy członkowskie nie mają zaległości. Wysokość składek członkowskich od gmin **wynosi 0,50 gr od jednego mieszkańca**. Termin płatności – do 1 marca każdego roku. Obowiązuje uchwała Walnego Zebrania z dnia 12 stycznia 2009r. Składka od gmin nie była zwiększana od momentu powołania Stowarzyszenia.

Pozostałe osoby prawne oraz fizyczne początkowo wносиły składkę w wysokości 20 zł a obecnie 30 zł.

Gmina/rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Brwinów	10 584,50	10 947,50	11 146,00	11 396,50	11 620,50	11 811,50	11 924,00 9 540,00/ zaliczka	2 786,50 *	12 430,00	1 226,10	12 718,50	12 852,00	12 557,50	12 543,00
Podkowa Leśna	1 870,50	1 881,50	1 883,00	1 985,80	1 973,00	1 865,00	1 853,50	1 850,50	1 845,50	1 843,00	1 843,50	1 817,50	1 805,50	1 892,50
Milanówek	-	-	-	-	-	-	7 866,50 **	7 868,00	7 846,00	7 970,50	7 736,50	7 750,00	7 746,50	7 764,50

* Gmina Brwinów: Zaliczka na 2016r wpłynęła w 2015r

** Miasto Milanówek od 2014r jest członkiem LGD

Pozostałe wpłaty składek; z 31 członków LGD zaległości nie posiada 20 podmiotów, , w tym 2 nadpłaty i 1 osoba zwolniona
Pozostałe 11 podmiotów mają zaległości .

Przez LGD były wspierane projekty infrastrukturalne, które wpływały na kapitał społeczny w taki sposób, że tworzono warunki, aby kapitał mógł się rozwijać np. wyposażano lub remontowano obiekty pełniące funkcje kulturalne lub sportowe. Infrastruktura jest bardzo ważna w procesie budowania kapitału społecznego. Mieszkańcy muszą mieć miejsce spotkań, w którym mają szanse na realizację działań miękkich (warsztaty, spotkania, imprezy kulturalne lub sportowe).

Istotnym kierunkiem działań LGD wspierających lokalny kapitał społeczny są projekty promujące i wspierające lokalnych liderów. We Współpracy ze Stowarzyszeniem Europa i My zrealizowano projekt „Silni Liderzy” szkoleniowo/doradczy

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

wspierający osoby aktywne oraz lokalne organizacje. Przeprowadzono cykl szkoleń i spotkań dla NGO z zarządzania, roli lidera w Organizacji, źródeł finansowania. Udzielano bezpłatnych konsultacji i doradztwa dla lokalnych liderów i grup nieformalnych. Ponadto w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Europa i My od lat współpracujemy przy programach Działaj Lokalnie i FIO Mazowsze Lokalnie. Także coroczne wydarzenie Żurawie Powiatu Grodzkiego, w którym jesteśmy partnerem – służy promowaniu postaw liderek i angażowaniu się w działania na rzecz dobra wspólnego. Wymienione aktywności finansowane były ze środków zewnętrznych, pozyskanych z innych źródeł niż PROW.

W tym okresie programowania LGD nie prowadziła projektów grantowych, kapitał społeczny był budowany przede wszystkim poprzez działania integracyjne. Dodatkowo środki finansowe z funkcjonowania Stowarzyszenia były kierowane na projekty integracyjne. Decyzja, że LGD nie prowadziła w tym okresie programowania projektów grantowych była podyktowana brakiem możliwości budżetowych Stowarzyszenia. Z tego punktu widzenia rezygnacja z projektów grantowych była decyzją słuszną i racjonalną. Natomiast prawdopodobnie organizacje pozarządowe byłyby zainteresowane projektami grantowymi. Składki członkowskie w LGD pozostają na bardzo niskim poziomie od roku 2009. Podejmowane są próby zmiany i poprawienia tej sytuacji. Podniesienie poziomu składek członkowskich od partnerów samorządowych umożliwiłoby LGD wejście w procedurę grantową w latach 2023-27. Co docelowo wpłynęłoby na podniesienie kapitału lokalnych organizacji.

Zgodnie z zaleceniami UM harmonogram założył równomierne rozłożenie naborów w latach 2016-2022. W roku 2022 przeprowadzono **nabór nr 30/2022 na środki dla osób zakładających działalność gospodarczą/ premie 80 tys.** Wcześniejsze zmiany w harmonogramie (kwoty) i przesunięcie środków zwiększyły możliwość realizowania zakładanych wskaźników produktu aby realizacja LSR przebiegała zgodnie z planem i osiągnąć sumaryczny, zakładany poziom wskaźników. Jakość wniosków składanych w naborach jest raczej zadowalająca choć zdarzają się wnioski przygotowane z różną dbałością. Pomimo systematycznego zachęcania beneficjentów do korzystania z doradztwa w biurze LGD w zakresie wypełniania dokumentacji aplikacyjnej oraz zapewnienia im bezpłatnych szkoleń i konsultacji, w tym z ekspertami zewnętrznymi - niepokoi fakt pojawiania się w tzw. ostatniej chwili, tuż przed zamknięciem naborów wnioskodawców z niedopracowanymi wnioskami.

Projekty składane przez mieszkańców obszaru LGD przyczyniają się do osiągania celów zapisanych w LSR. Na obszarze trzech gmin członkowskich nadal obserwuje się stosunkowo wysoki poziom aktywności społecznej. Wysoka inflacja oraz wahania kursu euro ograniczają możliwości potencjalnych beneficjentów w zakresie przewidywania realnych kosztów związanych z realizacją projektów.

W związku z zaleceniami z poprzedniego Warsztatu Refleksyjnego zwiększono kwotę premii z 50 tys. na 80 tys. zł zainteresowanie środkami było duże. W naborze 30/2022 złożono 19 wniosków co znacznie przekroczyło dostępne środki w tym naborze. Realizacja rzeczowa postępuje zgodnie z planem. Do osiągnięcia pozostało jeszcze kilka wskaźników, ale na większość operacji podpisano już umowy. W przypadku podejmowania działalności gospodarczej brak osiągnięcia wskaźników wynika z przyznania LGD dodatkowych funduszy związanych z wydłużeniem okresu programowania. Ogłoszony z końcem 2022 roku nabór pozwala mieć nadzieję na pełną realizację wszystkich wskaźników. Świadczyć może o tym doświadczenie i zaangażowanie pracowników biura. Z drugiej strony, czas jaki zwykle zajmuje weryfikacja wniosków w Urzędzie Marszałkowskim nie sprzyja wnioskodawcom. W przypadku niepodpisania umowy lub rozwiązania takiej umowy zabraknie możliwości ogłoszenia kolejnego naboru.

Lokalne kryteria spełniają swoją funkcję. W kolejnej perspektywie należy zwrócić szczególną uwagę na precyzyjne definicje poszczególnych kryteriów. Należy konkretyzować kryteria by precyzyjnie oceniać poszczególne wnioski.

Omówiono realizację Planu Komunikacji i działania promocyjno/ informacyjno/aktywizujące w aspekcie realizacji założeń LSR. Podkreślono dużą liczbę i jakość działań zrealizowanych w ramach Planu Komunikacji. Omówiono rolę Zarządu i Rady LGD i sposoby komunikowania się z członkami Stowarzyszenia. Podkreślono rolę informowania i konsultowania oraz aktywizowania współpracujących podmiotów w wspólną, partnerską realizację celów LSR.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Część niewykorzystanych środków będzie jeszcze rozdysponowana w 2023r – w szczególności na projekty infrastrukturalne skierowane do Gmin członkowskich.

Dokumentem na podstawie którego realizowane są zaplanowane zadania jest Harmonogram Planowanych Naborów – aktualizowany zgodnie z potrzebami.

W dniu **24.02.2023r** w ramach monitoringu bieżącego przeprowadzono warsztat refleksyjny dotyczący realizacji LSR w okresie minionym w kontekście zadań planowanych na najbliższe lata. **Raport z warsztatu refleksyjnego nr 6/2022** wraz z wnioskami i rekomendacjami stanowi załącznik do niniejszego dokumentu. Warsztat odbył się w formule mieszanej/hybrydowej, online i w biurze.

Zalecenia:

Poziom realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest adekwatny do obowiązującego harmonogramu. Realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiega zgodnie z planem i można uznać ją za zadowalającą. Pomimo wahań kursu Euro co przekłada się na wartości wykorzystanych środków.

Rekomenduje się kontynuowanie podejmowanych działań w ramach realizacji LSR, budowanie pozytywnego wizerunku LGD „Zielone Sąsiedztwo” na obszarze LGD oraz szerokie promowanie możliwości pozyskania środków za pośrednictwem Stowarzyszenia. Realizacja założonych celów LSR będzie możliwa przy dalszym uwspólnionym, harmonijnym, partnerskim działaniu Gmin członkowskich.

- systematyczna dbałość o promocję, wizerunek organizacji i upowszechnianie efektów działań LGD,
- promowanie i wspieranie liderów lokalnych (kontynuacja Gali Aktywności Lokalnej i programu Działaj Lokalnie).
- dobra współpraca z beneficjentami oraz UMWM na każdym etapie przygotowania, realizacji i rozliczania wniosków składanych do LGD,
- angażowanie Gmin członkowskich w realizację LSR poprzez zachęcanie przedstawicieli Gmin do aktywnego włączania się w działania LGD,
- zapewnienie płynności finansowej LGD w zakresie funkcjonowania biura, realizacji Planu Komunikacji i realizacji LSR
- utrzymanie wizerunku LGD „Zielone Sąsiedztwo” jako międzysektorowej organizacji partnerskiej działającej w sferze pożytku publicznego na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców obszaru LGD.
- Kontynuować działania doradcze i szkoleniowe w Biurze LGD.
  - Wspierać beneficjentów w procesie realizacji i rozliczenia środków.
  - Opracować materiał informacyjny w celu zainspirowania potencjalnych beneficjentów
  - Utrzymywać kontakt z beneficjentami w celu uzyskania informacji dotyczących działalności realizowanych w ramach PROW za pośrednictwem LGD.
  - Utrzymać konsultacje on-line

Wymagania dotyczące ewaluacji i monitoringu wynikające z Wytycznych MRiRW 5/2017

W związku z wprowadzeniem wytycznych nr 5/2017 LGD zostało zobligowane do:

- dostosowania wskaźników zawartych w LSR do wskaźników tzw. obowiązkowych PROW
- wypełniania ankiety monitorującej realizację Planu Komunikacji (raz na pół roku)
- składania sprawozdania z realizacji LSR (raz w roku)
- przeprowadzenia Warsztatu Refleksyjnego na początku każdego roku
- zlecenia ewaluacji zewnętrznej raz w latach 2020-2022

Przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkich niezbędnych informacji. Po zagregowaniu poszczególnych pojedynczych wskaźników w grupy wzrosła skuteczność realizacji wskaźników a tym samym osiągnięcie kolejnego kamienia milowego. Podczas Warsztatu Refleksyjnego przeanalizowano informacje dotyczące doradztwa i szkoleń przekazane przez odpowiedzialnego za ten zakres pracownika biura LGD. Wzięto także pod uwagę uwagi i refleksje Przewodniczącej Rady Oceniającej i obecnych członków.

Działania Biura LGD „Zielone Sąsiedztwo” są skuteczne i zgodne z Harmonogramem realizacji Planu Komunikacji aktualizowanego na rok 2022. Pracownicy uczestniczą w szkoleniach zgodnie z Planem szkoleń - są to zazwyczaj szkolenia

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

niskobudżetowe lub bezpłatne. Dotychczasowy Plan szkoleń dla członków Rady Oceniającej zmodyfikowano w poprzednich okresach biorąc pod uwagę potrzeby wynikające z aktualnej sytuacji (ilość naborów, poziom wiedzy członków Rady). Z przeprowadzonych ankiet wynika, że poziom obsługi beneficjenta jest zgodny z założonymi standardami.

Dotatkowe projekty realizowane przez LGD w 2022r:

- projekt współpracy 3 K realizowany we współpracy z LGD Ziemia Chełmońskiego oraz LGD „Kraina Rawki”
- projekty naukowo/badawcze SHERPA i PoliRural (projekty kilkuletnie, we współpracy z Europejską siecią Rozwoju Obszarów Wiejskich),
- Działaj Lokalnie i Mazowsze Lokalnie i Silni Liderzy (we współpracy ze Stowarzyszeniem Europa i My).
- projekt realizowany we Współpracy z Miastem Podkowa Leśna, tj „Podkowa Leśna=Human Smart Town” – w ramach projektu LGD organizowało dla młodych mieszkańców bezpłatne zajęcia pozalekcyjne z podstaw Elektroniki i programowania.

W roku 2022 LGD „Zielone Sąsiedztwo” zrealizowała kolejny po *Klubach Inteligencji Finansowej* projekt współpracy – *3K – Kompetencje, Kreatywność, Kobiecość*. Projekt skierowany do kobiet powracających na rynek pracy i chcących podnosić swoje kompetencje, zrealizowany był z dwiema sąsiednimi LGD oraz z lokalnymi partnerami społecznymi i instytucjonalnymi. Szkolenia, warsztaty, liczne wydarzenia integrujące i promujące miały charakter otwarty.

Projekty współpracy są pracochłonnym ale jednym z najlepszych mechanizmów aktywizujących społeczności lokalne.

Informacja o przebiegu i efektach realizacji Warsztatu Refleksyjnego zawierająca rekomendacje w poszczególnych obszarach podlegających badaniu i wewnętrznej ocenie, zostanie upubliczniona poprzez zamieszczenie na stronie internetowej LGD i rozesłana do wiadomości do Burmistrzów członkowskich gmin.

Rekomenduje się kontynuowanie podejmowanych działań w ramach realizacji LSR, budowanie pozytywnego wizerunku LGD „Zielone Sąsiedztwo” na obszarze LGD oraz szerokie promowanie możliwości pozyskania środków za pośrednictwem Stowarzyszenia. Realizacja założonych celów LSR będzie możliwa przy dalszym uwspólnionym, harmonijnym, partnerskim działaniu Gmin członkowskich.

W poprzednich latach nie badano szerzej społecznego odbioru realizacji LSR. Na obecnym etapie wdrażania LSR trudne jest badanie trwałości skutków wsparcia.

Jednak zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii na lata 2014-2020. oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2023-2027. Na koniec roku 2022r powstał Raport z ewaluacji zewnętrznej, będący zwięzłym zwięzczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD przez firmę OMIKRON Mariusz Wachowicz, pomiędzy kwietniem, a listopadem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021.

Podsumowanie, wnioski i rekomendacje/ na podstawie RAPORTU z ewaluacji Zewnętrznej

W ramach Partnerstwa trzy sektory tworzą Stowarzyszenie, ale nie wszystkie mają na nie jednakowy wpływ.

Sektor publiczny jest nie tylko beneficjentem funduszy dostępnych w LGD ale aktywnie współpracuje z organizacją. Współpraca to przybiera formę finansową (w postaci składek członkowskich) i organizacyjną tj. partnerstwa przy realizacji różnorodnych projektów realizowanych na rzecz społeczności lokalnej, co stanowi szkielet dla rozbudowanej aktywności społecznej LGD.

Drugim sektorem są organizacje pozarządowe i aktywni mieszkańcy – członkowie LGD. Jako wnioskodawcy, również oni pełnią podwójną rolę: z jednej strony wnioskują o środki finansowe i są beneficjentami, z drugiej wspierają LGD w działaniach aktywizujących społeczność lokalną. Działania ukierunkowane na rozwój organizacji pozarządowych obszaru LSR skutkują budową sieci zaprzyjaźnionych i gotowych do pomocy stowarzyszeń, fundacji i grup nieformalnych. Regularne

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

wsparcie LGD na rzecz lokalnych działaczy i liderów, warto rozbudować o systemowe wsparcie poprzez programy grantowe, dostępne w systemie konkursowych dotacji. Granty z powodów finansowych nie były realizowane w LGD w mijającej perspektywie ale przy zycliwym podejściu partnerskich Samorządów, ich realizacja w latach 2023-27 jest realna.

Przedsiębiorcy jako nieodłączny element trójsektorowości najczęściej występują jako wnioskodawcy i beneficjenci, niemniej wsparcie pozyskiwane z funduszy jakimi dysponuje LGD powoduje, że i oni poczuwają się do obowiązku aktywnego uczestnictwa w działaniach społeczności lokalnych. Wszystkie trzy sektory mają również swoją stałą reprezentację w Radzie LGD, a jako członkowie Stowarzyszenia współpracują przy realizacji licznych lokalnych inicjatyw. Należałoby zatem utrzymać tę współpracę w kolejnym okresie i dołożyć starań, aby wszystkie trzy sektory czuły się współodpowiedzialne za jakość i skuteczność realizacji LSR na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów.

Oddolne podejście LEADER jest unikatowym partnerstwem, dającym szansę na budowanie więzi i wzmacnianie tożsamości lokalnej. Partnerstwo ponad podziałami administracyjnymi, oparte na wspólnych kierunkach rozwoju, wsparte dodatkowo pozyskiwanymi środkami zewnętrznymi jest realizowane od 2008r przez Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo na spójnym obszarze trzech sąsiadujących gmin.

Osiągnięcie wskaźników określonych w LSR wymaga, aby do realizacji wybrane zostały najlepsze wnioski spośród zgłoszonych w naborze. Podstawową, merytoryczną rolę w tym procesie odgrywa Rada LGD. Obecnie 14 osób rozstrzyga, które wnioski najlepiej spełniają kryteria wyboru operacji i poniekąd to Rada bierze odpowiedzialność za realizację Strategii w jej zasadniczej części. Członkowie Rady, w wywiadach indywidualnych, wskazywali na trudności w podejmowaniu tak ważnych decyzji szczególnie, gdy niektóre z kryteriów wyboru operacji nie dają się do końca parametryzować (np. w zakresie oceny innowacyjności). Rada LGD oprócz obowiązków związanych z oceną i wyborem operacji do dofinansowania stanowi ważne, bezpośrednie zaplecze wielu działań LGD, dlatego należy wspierać członków Rady nie tylko na poziomie odpowiednich szkoleń, ale przede wszystkim wdrażając jednoznaczne procedury oraz wypracowując wewnętrzne, klarowne kryteria wyboru operacji i przyjazny regulamin tego gremium. Istotnym elementem wpływającym na jakość pracy Rady jest atmosfera zaufania i współodpowiedzialności. Członkowie Rady pracują społecznie a czas poświęcony na ocenę wniosków powinien przekładać się na satysfakcję z pracy non profit na rzecz społeczności lokalnej.

Realizacja rzeczowa i finansowa LSR przebiegała zgodnie z planem. Precyzyjny i klarowny system wskaźników pozwalał łatwo identyfikować zagrożenia i im przeciwdziałać. Jeśli występowały problemy z realizacją rzeczową to wynikały one z rozwiązywania umów przez wnioskodawców (lub niepodpisywania umów z Urzędem Marszałkowskim przez wnioskodawców wybranych na poziomie LGD).—Zasadniczą przyczyną opóźnień we wdrażaniu środków na rozwój i zakładanie działalności gospodarczej—był długotrwały proces weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim. Dezaktualizacja biznesplanów i kosztorysów w erze inflacji powoduje w wielu przypadkach, że pomysł na biznes nie wytrzymuje próby czasu, nawet jeśli się na dobre nie zaczął. Rekomendacja skrócenia czasu oraz tam, gdzie jest to możliwe usprawnienie procedury to kolejna uwaga, która nie dotyczy LGD bezpośrednio, ale nie może być pominięta w ewaluacji.

Zmiany społeczne i gospodarcze ostatnich lat dotknęły również LGD. Zmiany zauważane i wskazywane były ramach ewaluacji wewnętrznej i prowadzonych warsztatów refleksyjnych. Po konsultacjach społecznych dokonywano zmian w LSR, jednak dotyczyły one głównie wskaźników i dostosowania kryteriów wyboru operacji oraz procedur do zmieniającej się sytuacji. Obecnie prowadzone analizy danych wykazują, że zmiany te powinny być głębsze i szybciej wprowadzane. Należy oczywiście podkreślić, że zmiany w dokumencie dla LGD zasadniczym nie zależą wyłącznie od Stowarzyszenia i ograniczane są przepisami i stanowiskiem MRiRW oraz Samorządu Województwa. Niewątpliwie warto zatem zaapelować o bardziej praktyczne podejście tych władz do zasady elastyczności LSR ukierunkowanej na rozwiązywanie aktualnych problemów społecznych. Strategia jest kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunki działań LGD. Zgodność zapisów LSR z Wizją i Misją Stowarzyszenia, oraz z zapisami Statutu a także spójność z innymi dokumentami wewnętrznymi takimi jak regulaminy są nie tylko wymogiem formalnym, ale gwarantują prawidłowość funkcjonowania Stowarzyszenia. Jednakże zapisy LSR nie powinny być sztywne i ograniczające możliwości działania, lecz elastyczne w przypadku zmieniających się dynamicznie okoliczności zewnętrznych. Przykładem są okoliczności okołokowidowe – nie wszystkie procesy możemy przewidzieć z odpowiednim wyprzedzeniem ale powinniśmy móc na nie reagować adekwatnie i maksymalnie szybko.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Mimo, że biuro nie ma statusu organu Stowarzyszenia to pełni w nim kluczową rolę. Pracownicy biura zajmują się naborami wniosków, udzielają doradztwa, prowadzą szkolenia dla wnioskodawców, wspierają Radę w procesie oceny wniosków, odpowiadają za dokumentację po naborze. Dodatkowo biuro realizuje plan komunikacji, plan szkoleń, aktywizację społeczności i zajmuje się promocją. Wnioskodawcy oraz członkowie LGD wysoko ocenili pracę biura we wszystkich wymiarach zamieszczonych w ankiecie. Doceniono organizację pracy, kompetencje pracowników oraz ich zaangażowanie. Ważnym czynnikiem jest łączenie w jednej osobie funkcji Prezesa oraz dyrektora biura. Ułatwia to komunikację i przepływ informacji oraz usprawnia proces podejmowania decyzji. Z uwagi na rolę biura w procesie realizacji strategii rekomendacją dla władz LGD jest otoczenie pracowników opieką i wsparciem nie tylko w wymiarze wynagrodzeń ale również rozwoju zawodowego oraz atmosfery i stabilnych warunków pracy.

Znaczącym utrudnieniem w działalności LGD jest rozbudowana biurokracja. Nadmierna ilość dokumentacji przeszkadza w pierwszej kolejności wnioskodawcom. Wniosek, a szczególnie biznesplan jest trudny, skomplikowany i trudno znaleźć uzasadnienie dla tak rozbudowanej analizy ekonomicznej przy podejmowaniu działalności gospodarczej. Skutkuje to również problemami dla LGD ponieważ dbałość o jakość wniosków powoduje konieczność prowadzenia dużej liczby długotrwałych konsultacji i doradztwa. Sama procedura odbija się na Stowarzyszeniu koniecznością generowania różnego rodzaju dokumentów, a na poziomie Urzędu Marszałkowskiego skutkuje niepotrzebnym wydłużeniem procedury weryfikacji i oceny. Mimo, że rozwiązanie problemu leży poza zasięgiem LGD nie można pominąć tej kwestii w ewaluacji. Samą rekomendacją odbiurokratyzowania procedur i dokumentów skierować należy do instytucji nadrzędnych. Ważnym usprawnieniem byłoby wdrożenie elektronicznego systemu składania wniosków. To rozwiązanie wyeliminowałoby wiele z błędów popełnianych przez wnioskodawców i poprawiłoby przepływ informacji i dokumentacji pomiędzy wnioskodawcami, LGD i Samorządem Województwa

W podsumowaniu należałoby zaznaczyć, że Ewaluacja realizacji zapisów LSR jest procesem szerszym, niż tylko ocena wdrażania finansowanego ze środków PROW. Realizacja Wizji i Misji LGD, oraz zadań statutowych współtworzą proces rozwoju Stowarzyszenia. LGD z wyboru realizuje dodatkowe działania oraz podejmuje projekty finansowane z innych niż PROW, zewnętrznie pozyskiwanych środków. Zapewnienie płynności finansowej i stabilności Stowarzyszenia w kontekście rozliczeń z PROW w formie refundacji lub częściowego finansowania wyprzedzającego czy zaliczek – jest wyzwaniem dla Zarządu LGD.

Podczas badania wzięto pod uwagę zastosowane kryteria trwałości, pozwalające ocenić w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów), mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego. W tym aspekcie szczególnie istotna wydaje się ocena jakości partnerstwa trójsektorowego wewnątrz LGD oraz partnerstwa Gmin w ramach Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów.

W ramach wdrażania LSR zrealizowano na obszarze LGD pokrywającym się terytorialnie z obszarem Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów szereg działań i projektów o charakterze infrastrukturalnym, aktywizującym, integrującym a także wspierającym rozwój Przedsiębiorczości lokalnej. Połowę budżetu LSR przeznaczono na przedsiębiorczość. Przeszkolono i wsparło 50 a docelowo 80 tysięcznymi dotacjami w formie premii ponad 100 nowych firm rozpoczynających działalność lokalną a tym samym tworzących nowe miejsca pracy. Nowe, mniej korzystne dla beneficjentów zasady wymuszają nowe podejście do wspierania osób przedsiębiorczych w nadchodzącej perspektywie finansowej.

Kolejne badania ewaluacyjne, badające trwałość uzyskanych efektów pozwolą ocenić faktyczny wpływ zrealizowanych działań na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższej perspektywie czasowej.

Raport okresowy wraz z Raportem z Warsztatu Ewaluacyjnego został zaakceptowany na Zebraniu Zarządu LGD w dniu 06.03.2023. UZ15 /162/2023

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Podsumowanie informacji ze sprawozdawczości składanej do UM za rok 2022 i lata poprzednie.

Sprawozdanie z realizacji LSR składane corocznie do Samorządu Województwa Mazowieckiego do końca lutego następnego roku obejmuje wszystkie elementy wskazane jako obowiązujące w umowie ramowej.

Ankiety monitorujące realizację LSR Od końca 2018r zastąpiły je tzw Wnioski o płatność (co pół roku), zawierające dotychczasowe elementy ankiet monitorujących.

LGD zobowiązana jest realizować tzw **Plan Komunikacji** zatwierdzany corocznie na dany okres. W ramach PK wyszczególniono zakresy działań LGD skierowanych do potencjalnych beneficjentów oraz mieszkańców obszaru LGD, mających na celu informowanie, aktywizowanie i edukowanie na rzecz LSR.

Sprawozdawczość z poszczególnych obszarów zawiera m. innymi;

- karty rozliczeń zadań w zakresie szkoleń, warsztatów, spotkań, działań komunikacyjnych wraz z załącznikami (listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, materiały informacyjno/promocyjne, programy, materiały szkoleniowe)
- zestawienia realizacji szkoleń dla Zarządu, pracowników biura, członków Rady (wraz z certyfikatami)
- zestawienia artykułów na stronach WWW LGD, facebooku, stronach gmin wraz ze wskazaniem liczby wejść
- ilość i rodzaj materiałów informacyjno/promocyjnych dystrybuowanych na terenie LGD
- raporty poankietowe oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych.
- zestawienia usług doradczych świadczonych przez Biuro (w podziale na miesiące, informacje dostarczane poprzez rozmowę telefoniczną, email, on Line i facebooka,)

- wydawnictwa promocyjno/informacyjne (z uwzględnieniem rodzaju, nakładu, sposobu dystrybucji)

W odniesieniu do spełnienia obowiązków wynikających z zapisów umowy z UM przekazano także;

- wyciąg z planu kont rachunkowych i bankowych zarezerwowanych dla środków z finansowania wyprzedzającego.

W tabeli 23 z LSR przedstawione zostały elementy, które będą poddawane monitoringowi w trakcie wdrażania LSR z wyszczególnieniem podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie badania, metod i źródeł pozyskiwania informacji, a także czasu wykonywania badań oraz ich celu.

Zarząd LGD odpowiedzialny jest za monitoring bieżący;

Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych	Efekty
Wskaźniki realizacji LSR	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Stopień realizacji wskaźnika.	Wskaźniki określają postęp wdrażania LSR. Raporty szczegółowo określają stopień realizacji wskaźników i tzw Kamieni Miłowych obliczanych na koniec 2020r.
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Rejestr ogłoszonych konkursów	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.	harmonogram konkursów jest na bieżąco weryfikowany i zaakceptowany przez UM WM.
Budżet LGD	Rejestr danych	Stopień wykorzystania	Środki zaplanowane na funkcjonowanie są wydatkowane

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

		środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.	zgodnie z planem. W zestawieniu dla UM wykazano zgodność planu kont bankowych z kontem księgowym w zakresie finansowania wyprzedzającego. Zarząd na comiesięcznych spotkaniach otrzymuje od biura informacje bieżące o wykorzystaniu środków. W okresie pandemii spotkania odbywały się rzadziej.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.	Po zmodyfikowaniu istniejącej strony WWW dostosowano ją do nowego okresu programowania. Strona została wzbogacona m. innymi o kalendarz wydarzeń, liczniki oraz podzielona na tzw strefy ułatwiające użytkownikom dotarcie do poszukiwanej informacji. Działający facebook stał się jednym z elementów wyświetlanych na stronie. Założona platformę POP do obsługi wnioskodawców oraz Rady działa bez zarzutu. Platforma jest na bieżąco modyfikowana przez operatora
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu	Anonimowe ankiety	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa.	Opracowano regulamin doradztwa oraz elektroniczną ankietę badającą stopień zadowolenia z usług doradczych oraz pozwalającą ocenić pracę biura i funkcjonalność narzędzi komunikacji. Z ankiet sporządzono raport załączony do informacji monitorującej dla UM. W biurze LGD prowadzone są rejestry; ogólny i indywidualne karty doradztwa. Wdrożono procedury RODO.

Tabela 24 LSR zawiera wskazanie, jakie elementy LSR zostaną poddane ewaluacji, z wyszczególnieniem podmiotów odpowiedzialnych za jej wykonanie, metod i źródeł pozyskiwania informacji oraz czasu i częstotliwości ich wykonania wraz z celem jej przeprowadzenia.

Zarząd LGD odpowiedzialny jest za coroczną ewaluację;

Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych	Efekty za okres styczeń-grudzień 2021r
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach,	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań	Opracowano i wdrożono procedury i narzędzia elektroniczne usprawniające komunikację z beneficjentami i mieszkańcami obszaru. Biuro realizuje plan

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Lokalna grupa działania: Stowarzyszenie LGD Zielone Sąsiedztwo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

	wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i członków Stowarzyszenia	w odniesieniu do założeń LSR.	komunikacji zgodnie z założeniami. Analiza raportu poankietowego dotyczącego zadowolenia z usług doradczych wskazuje na skuteczność przyjętych założeń i metod.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio oraz za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.	Opracowano i wdrożono procedury i narzędzia elektroniczne usprawniające komunikacje z beneficjentami i mieszkańcami obszaru. Biuro realizuje plan komunikacji zgodnie z założeniami. Analiza raportu poankietowego dotyczącego zadowolenia z usług doradczych wskazuje na skuteczność przyjętych założeń i metod.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.	Przy półrocznych wnioskach o płatność – narastająco/ w oparciu o informacje pozyskiwane od UM
Harmonogram rzeczowo finansowy LSR	Rejestr danych.	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.	Harmonogram konkursów jest na bieżąco weryfikowany i akceptowany przez UM WM.
Budżet LSR	Rejestr danych.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania	Środki zaplanowane na funkcjonowanie są wydatkowane zgodnie z planem. W zestawieniu dla UM wykazano zgodność planu kont bankowych z kontem księgowym. Zarząd na spotkaniach otrzymuje od biura informacje bieżące o wykorzystaniu środków na funkcjonowanie i aktywizację.